

İlköğretim İkinci Kademe Görsel Sanatlar Dersinde Özgün Baskıresim Uygulamalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Feryal Beykal Orhun*

Özet

Bu çalışma, Milli Eğitim Bakanlığı'nın İlköğretim II. Kademesinde Görsel Sanatlar derslerinde görev yapan sanat öğretmenleri tarafından verilmesi öngörülen özgün baskıresim tekniklerine ilişkin görüşleri esas alan betimsel bir araştırmadır. Araştırmanın amacı, görsel sanatlar eğitimcilerinin eğitim programı süresince özgün baskıresim tekniklerini nasıl işledikleri ve uygulamalarda karşılaştıkları sorunları ortaya çıkarmaktır. Araştırma, 2009-2010 Eğitim-Öğretim yılında Denizli ilinde 14 ilköğretim okulunda görev yapan 25 görsel sanatlar öğretmeni ile yürütülmüştür. Araştırma tarama (survey) modelidir. Öğretmenlere yönelik kapalı ve açık uçlu sorulardan oluşan anket formunda; a-kişisel bilgiler, b-baskıresim çalışmaları ile ilgili kazanımlar, c-karşılaşılan sorunlar bölümleri bulunmaktadır. Toplanan veriler, yüzdeler ve frekans analizleri yapılarak değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, öğretim programında yer alması mutlak görülen özgün baskıresim çalışmalarının uygulama sürecinde bir çok sorunla karşılaştığı ortaya konulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Özgün Baskıresim, Görsel Sanatlar Öğretmeni, Sanat Eğitimi, Görsel Sanatlar, Sanat.

Teachers Views Related to Printmaking Techniques in Visual Arts Lessons in Primary Education

Abstract

This study is a descriptive research that is based on teachers' views related to printmaking techniques that are planned to be taught in visual arts lessons by art teachers who work in 6th., 7th. and 8th. grades of public schools. The aim of the research is to reveal the problems which are encountered in applications and how visual arts teachers treat printmaking techniques in the application process of curriculum. The research has been carried out with 25 visual art teachers from 14 primary schools in Denizli in 2009-2010 academic year. Survey method has been used in the research. The questionnaire which is composed of open and closed ended questions includes three sections: a. demographic information, b. acquisitions related to printmaking and c. problems encountered. According to research findings, a lot of problems have been encountered during the application process of printmaking studies which are expected to be in the curriculum.

Keywords: Printmaking, Visual Arts Teacher, Art Education, Visual arts, Art.

Giriş

Sanatsal amaçla kağıda ve benzeri malzeme üzerine basılarak çoğaltılma yoluyla yapılan özgün baskı resim deyimi, ilk kez 1972 yılında Mustafa Aslier tarafından kullanılmış ve kısa sürede benimsenmiştir (Özer, 1995). Daha önceleri sanat grafiği, gravür, kaziresim, çoğaltılmış sanat şeklinde adlandırılan özgün baskı resim, estetik değerler ve özgünlük açıdan diğer sanat dallarından farklı değildir (Aslier,1995; Atar,1993). Özgün Baskı resim diğer sanat eserlerinin taşıdığı estetik değerleri içinde barındırmaktadır. Tek farkı, duygu ve düşünceler direkt olarak malzeme üzerine aktarılmaz, bunları aktarmak için aracı olarak oluşturulan kalıp kullanılmaktadır (B. Orhun, 2005).

Özgün baskı resimler, röprodüksiyon baskılarla sık sık karıştırılmaktadır. Röprodüksiyon aslına bağlı kalınarak yapılan, çoğaltılan taklit resimlerdir. Röprodüksiyon baskılar fotomekanik ve fotokimyasal yöntemler uygulanarak yapılır, tamamen gelişmiş otomatik presler aracılığıyla gerçekleştirilir ve bir ekip çalışmasıdır. İyi bir röprodüksiyon baskı için iyi bir orijinal esere ihtiyaç vardır (Aykaç,1999).

Özgün baskı resim çalışmaları ile yapılan eserler sayesinde, sanatçılar daha geniş kitlelere hitap edebilme imkanına sahip olmuşlardır. Ayrıca baskı resim çoğaltılabilir olma özelliğinden dolayı, maddi açıdan uygunluk içerdiği için, her sınıftan insan rahatlıkla özgün bir yapıta sahip olabilmektedir (Al&Day, 1995). Çok değişik ve çeşitli olanaklar sağlayan özgün baskı resim çalışmalarının daha kalıcı ve tekrar edilebilir olan çeşitleri;

- 1- Monotip Baskı
- 2- Yüksek Baskı
- 3- Çukur Baskı
- 4- Elek (İpek) Baskı'dır (Chapman, 1994; Kınıklı, 1993).

İlköğretim ikinci kademe Görsel Sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu incelendiğinde (M.E.B., 2007) baskı teknikleri bölümünde "firça baskı, ip baskı, patates baskısı, şablon baskı, doğrudan baskı, parmak

el ve ayak baskısı, alçı baskı, köpük baskı, kırıştırılmış kağıtla baskı, monotip baskı ve muşamba baskı" çeşitleri yer almıştır.

Ancak ilköğretimin ikinci kademede yer alan öğrencilerin fiziksel gelişimleri ve güvenlik önlemleri açısından çoğunlukla uygulanması öngörülen çalışmalar "Monotip baskı" ve "Yüksek baskı" çalışmaları olmalıdır. Bu çalışmaların en önemli özelliği kullanılan teknik ve malzemenin bolluğu, her türlü ortamda uygulanması, yaratıcılığı ön plana çıkarması ve öğrencilere beceri ve deneyim kazandırmasıdır.

Monotip Baskı

Monotip baskı, diğer baskı tekniklerinden farklı olarak, kullanılan bir kalıbın olmayışı nedeniyle çoğaltılmayan bir baskı tekniğidir. Dolayısıyla bu baskı türünde aynı çalışmayı birden fazla çoğaltma şansı bulunmaz. Her uygulamada tek bir çalışma meydana gelir. Bu çalışmada kompozisyonun önceden hazırlanması çalışmayı kolaylaştıracağı gibi hata payını da en aza indirir. Bu baskıda da kompozisyonun tersinin çıkacağı düşünülerek hazırlanmalıdır. Matbaa mürekkebi veya guaj boya, cam ya da fayans üzerine merdane yardımıyla ince bir tabaka halinde yayılır. Çeşitli malzemelerle, kazıma veya silmeler yapılarak kompozisyon oluşturulur. Hazırlanan kompozisyon boyalı yüzeyin üzerine ortalanarak tek hamlede yerleştirilir ve çizgilerin üzerinden gidilerek boyanın kağıda çıkması sağlanır. Boya malzemesi olarak, üst sınıflarda matbaa boyası da kullanılabilir. Bu çalışmayla yalnızca çizgisel bir oluşum ortaya çıkacaktır. Bu çalışmayı karbon kağıdının boyalı yüzeyi üzerine resim kağıdı koyularak da bir nevi monotip baskı yapılabilir. Eğer çalışmaya leke değeri yüklemek istiyorsak koyu olması gereken yerlere parmak iyice bastırılarak gezdirilir. Daha hafif koyulukların ortaya çıkması için parmağın daha az bastırılması gerekir. Çalışmada ortaya çıkabilecek hataların geriye dönüşü olmayacağı için dikkat gerektiren bir tekniktir (Buyurgan&Buyurgan, 2007; Yılmaz, 2005; M.E.B., 2007).

Yüksek Baskı

Yüksek baskı, kullanılan kalıbın çeşitli oyma aletleriyle oyulup, salt oyulmayan yüksek

bölümlerinde mürekkep verilerek yapılan baskı tekniğidir. Bu baskıda dikkat edilmesi gereken en önemli husus, elde edilmek istenen görüntünün kalıp üzerine ters çevrilmesidir. Ancak o zaman görüntü malzeme üzerine düz olarak aktarılır.

Araştırmada Yüksek baskı çalışmalarında kullanılan üç çeşit uygulama yapılmaktadır. Bunlar:

- a) Linol Baskı
- b) Ağaç Baskı
- c) Şablon Baskı'dır.

a) Linol Baskı: İlköğretim ikinci kademedeki öğrencilerin rahatlıkla uygulayabilecekleri bir çalışmadır. Kalıp olarak esnek, yumuşak, doğal renkli ve dirençli linolyum kullanılmaktadır. Bulunmadığında, oymaya uygun yer muşambası, plastik yer karoları (marleyler) da aynı işlevi görmektedir.

"Linolyum 1860 yılında İngiltere'de icat edilmiştir" (Turani, 1992). Baskı için kullanılacak linolyumun, kalın ve düz dokulu olmasına dikkat edilmelidir. Linol kalıpların uzun ömürlü olması, saklama kolaylığı, temizliği ve işleme kolaylığı, bu baskı türünün uygulama alanını genişletmiştir.

Uygulama: Desen, yüzeye çizilir veya kopya edilir. Düz çizgiler, çakı ve cetvel yardımı ile diğer bölümler, oluklu oyma kalemi ile hep aynı yönde çevreden merkeze doğru itilerek oyulmaktadır. Divit ucunun divite takılan oluklu bölümü yağ taşıyıcı olduğunda kalıbı rahatlıkla oyabilecek oyma ucu elde edilebilir (Buyurgan&Buyurgan, 2007). U biçimindeki oyma bıçaklarını geniş çizgiler ve yüzeyler, V biçimindeki uçları ayrıntılar için kullanılmaktadır.

Tahta veya linol blok üzerine iyi işlenebilecek bir konu seçip, onunla birkaç taslak yapmanız gerekmektedir. Sonra tasarımınızı bloğa transfer edilmektedir. Fakat kesilen bloğun tersinin baskıda çıkacağı unutulmamalıdır. Eğer harfler, rakamlar ve kelimeler kullanılıyorsa onlar geriye doğru tersten kesilmelidir. Çalışma yapılacak olan muşamba büyüklüğündeki kâğıda kompozisyon çizildikten sonra linolyum üzerine kopyalanır.

Açık değerde kalması istenen yerler oyulur, orta değerde olması istenen kısımlarda seyrek çizgili, çentikli v.b. oymalar yapılır. Oyma yapılmayan yerler ise koyu değerde çıkacaktır. Beyaz bölgeler, kesilmesi gereken bölgelerdir.

Kesime bir bıçak veya küçük V şeklinde yivle, beyaz bölgeleri çevreleyerek başlanmalıdır. Bir cam levha üzerinde silindirinle ince bir tabaka oluşturana kadar ileri geri hareket ettirilerek matbaa mürekkebinin iyice alması sağlanır. Mürekkep, camın ve silindirin üzerine tamamen dağılmış olmalıdır. Boya, oyulmuş linolyum yüzey üzerine yine merdane yardımıyla sürülür. Bloğu mürekkepledikten sonra tek hamlede resim kağıdı üzerine yerleştirilir. Geniş bir tahta kaşığının sırt tarafı ile sürterek pres uygulanır ve baskısı alınır (Brommer&Horn, 1985; Yılmaz, 2005; M.E.B., 2007).

İlk baskı işleminden sonra kalıp üzerinde istenilen değişiklikler yapılır. Her baskı için kalıba yeniden mürekkep verilerek baskı işlemi yinelenir. Renkli çalışmalar için iki yöntem kullanılabilir. Birincisi her renk için ayrı parça kullanılan ekleme tekniği ikincisi ise tüm renkler için yalnızca bir parça kullanılan eksiltme yöntemidir (Garchik, 1988; Tepecik, 2002). Etkili baskılar için bir baskı presi gerekmektedir. Eski ve modası geçmiş bir çamaşır makinesi merdanesi, bir el dirseği ile birlikte bir baskı presi olarak kullanılabilir.

Bütün ilköğretim ikinci kademedeki öğrenciler için baskı yapımı çalışmalarında, su temelli mürekkep kullanılmalıdır. Kolayca ateş alıp tutuşabilen solventlerin kullanımını gerektiren yağ temelli mürekkepten daha güvenli ve temizliği daha kolay olan su temelli mürekkepler daima tercih edilmelidir. Görsel Sanat Öğretmenleri, öğrencilerin uygulama aşamasında, temizlemeden zaman kazanmak ve problemleri azaltmak için aşağıdaki ipuçlarını izlemeyi deneyebilirler: Öğrencilerin, baskı yapacakları her kâğıdın arka sağ alt kenarına kurşun kalemle hafifçe isimlerini yazdıklarından emin olmalıdır. Masaları gazetelerle kaplanması gerekmektedir. Her masanın üzerine küçük ve sığ bir kutu koyarak, öğrencileri, kesimlerinden çıkan kırıntıları periyodik olarak kutuya atmaları konusunda yönlendirmelidirler.

Ayrıca, öğrencilerin kullandığı mürekkebin miktarını kontrol etmelidirler. Mürekkep tüplerinin kapaklarının kapalı olduğundan ve dış macunu tüpleri gibi, alttan kıvrılarak kullanılmasını sağladığınızdan emin olmanız gerekmektedir. Buna ilave olarak, baskı işlemi yaparken her öğrencinin yarım bir nemli kağıt havlu kullanılmasını sağlayınız. Ellerde ki veya elle tutulan silindir üzerindeki az miktarda ki mürekkep çalışma esnasında temizlenebilir. Bunun nedeni her öğrencinin sık sık ellerini yıkamak için lavaboya gitmesini azaltmaktır (Chapman, 1994).

b) Ağaç Baskı : Ağaç elyafı yönünde kesilmiş tahta kalıplarla yapılan oyma ve basma tekniğidir. İnsanoğlu'nun yapmış olduğu en eski baskılar ağaç bloklardan yararlanılarak yapılmıştır. Çin'de Paul Pelliot Gezisinde dokuzuncu yüzyılda yapılmış baskılar ortaya çıkarılmıştır. Ahşap baskıda, baskının gerçekleşmesi için plaka olarak ahşap kullanılmaktadır. Baskı için ahşabın sert olmaması ve yapısının homojen olması gerekmektedir. Yararlanılan ağaçların yapılarının düz şekilli dağılımına sahip olmalarına dikkat edilmelidir. Çünkü bu tür ağaçlar daha kontrollü çalışmaya imkan vermektedir (Akalan,2000; Peterdi,1983).

Kullanılacak ahşap 5 mm ile 25 mm kalınlığında olmalıdır. Bu baskı türünde sanatsal açıdan çizgi nokta ve dokuların net ve doğru şekilde çıkması önemlidir. Bu nedenle kullanılacak ağaç, lifleri yönünde kesilmeli, rendelenmeli, zımparalanmalı ve parlatılmalıdır. Baskı işlemi için, dokusu oyma işlemine elverişli, yumuşak tahta veya kontrplak seçildikten sonra tahtanın dokusunu ortaya çıkarmak için tel fırçalarla kalıp fırçalanır. Oyma işleminin daha kontrollü olması için kalıp üzerine kompozisyon oluşturmadan önce inceltilmiş bezir yağı sürülür. Kalıp bu maddeyi emer. Daha sonra yapılan tasarım hazır halde bulunan kalıp üzerine aktarılır. Düzenlenen kompozisyonlarda beyaz olması gereken yerler, değişik kalınlıklarda bulunan oyma bıçakları yardımı ile oyulur. Siyah olması düşünülen yerlere dokunulmaz. Bu kısımlar yüksekte bırakılmış olur. Daha sonra istenilen renkte hazırlanmış olan matbaa mürekkebi, merdane yardımı ile kalıba geçirilir. Mürekkep kalıba verildikten sonra baskı yapılacak kağıt, kaydırılmadan kalıp üzerine yerleştirilir.

Özellikle yumuşak ve emici özelliği olan kağıtlar tercih edilmelidir. Kağıdın kesinlikle kaydırılmamasına dikkat edilmelidir. Bunun için, bir elle kalıp üzerindeki kağıt tutulurken, diğer elle tahta kaşığı sürtme hareketleri ile kalıp üzerine oyulan resmin baskısı gerçekleştirilir (Aykaç,1999).

c) Şablon Baskı : Mukavva, karton gibi kağıt kökenli ya da işlemeye elverişli yapıdaki plastik kökenli malzemelerle yapılan şablonlarla uygulanan bir yüksek baskı resim tekniğidir. Bu baskı tekniğinde doğada bulunabilecek, tekniğe uyum gösterebilecek değişik dokudaki malzemelerden de faydalanıla bilinir. Bu teknikte resmi yapılacak tasarımın yapısına uygun şablonlar oyularak ya da kesilerek oluşturulur. Seçilen tasarım çok ince ayrıntılı olmamalı, leke ağırlıklı olmalıdır.

Tasarlanan resim kalıp olarak kullanılacak olan karton üzerine çizilerek içerisi maket bıçağı ile oyulur. Kalıbın tek parçalı olması gerektiği için uygun bağlantıların yapılmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Eğer şablon olarak kullanılacak kağıt ince ise, baskı sırasında kopmaması için, kağıdın yüzeyine tutkal sürülmelidir. Bu teknik hem negatif hem de pozitif olarak kullanılabilir. Yani, ya temiz bir kağıt üzerine kesilip çıkartılan şeklin etrafına boya verilir, ya da kağıtta oyulup boş bırakılan yere boya verilerek alttaki kağıda baskısı alınır. Boya da sünger yardımı ile tamponlanarak ya da dış fırçası üzerine sürülen boya yardımıyla püskürtülerek farklı etkiler yaratılabilir. Bu işlemler tamamlandıktan sonra kağıt, şablonun üzerinden kaydırılmadan kaldırılır ve kurumaya bırakılır. Basılması düşünülen her renk için kalıplar hazırlanmalı ve renklerde açıktan koyuya doğru bir sıra takip edilmelidir (Artut, 2001; B. Orhun, 2005).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; İlköğretim Kurumları II. Kademedeki görev yapan Görsel Sanatlar Eğitimcilerinin eğitim programı süresince Özgün baskiresim tekniklerini nasıl işledikleri ve uygulamalarda karşılaştıkları sorunları ortaya koymaktır.

Yöntem

Araştırma, 2009-2010 Eğitim-Öğretim yılında Denizli ilinde 14 ilköğretim okulunda görev yapan 25 görsel sanatlar öğretmeni ile yürütülmüştür. Araştırma tarama (survey) modelidir. Öğretmenlere yönelik kapalı ve açık uçlu sorulardan oluşan anket formunda; a-kişisel bilgiler, b-baskiresim çalışmaları ile ilgili kazanımlar, c-karşılaşılan sorunlar bölümleri bulunmaktadır. Toplanan veriler, yüzdelik ve frekans analizleri yapılarak değerlendirilmiştir.

A. Kişisel Bilgiler

- Cinsiyet

- Yaş

- Hizmet Süresi

B. Baskı Resim Çalışmaları İle İlgili Kazanımlar

- Öğretim yılı içerisinde öğretmenlerin baskı resim çalışmaları uygulayıp uygulamadıkları

ve hangi özgün baskiresim çalışmalarını uyguladıklarına ilişkin açık uçlu sorular ile yazılı görüş alınmıştır.

C. Karşılaşılan Zorluklar

- Açık uçlu sorulmuş ve yazılı görüş alınmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu çalışma Denizli ili merkezinde sosyo-ekonomik düzeyi orta seviyede yer alan 14 ilköğretim okulu ve bu okullarda görev yapan 25 Görsel Sanatlar öğretmenin görüşleri ile sınırlı tutulmuştur.

A. Kişisel Bilgilere İlişkin Bulgular

Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine İlişkin Bulgular

Tablo-1'de görsel sanatlar öğretmenlerinin cinsiyetlerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo-1. Öğretmenlerin Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Erkek	7	28,00
Kadın	18	72,00
Toplam	25	100,00

Tablo-1'de görüldüğü gibi ilköğretim ikinci kademe kurumlarında görevli görsel sanatlar öğretmenlerinin % 72'sini yani çoğunluğunu bayanlar oluşturmaktadır.

Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Yaşlarına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin yaşlarına ilişkin elde edilen verilere ait bulgular Tablo-2'te gösterilmiştir.

Tablo-2'den de anlaşılacağı gibi görsel

Tablo-2. Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre Dağılımı

Öğretmenlerin yaşlara göre dağılımı	N	%
20-29	2	8,00
30-39	16	64,00
40-49	6	24,00
50-59	1	4,00
60 ve üzeri	-	-
Toplam	25	100,00

sanatlar öğretmenlerinin çoğunluğunu % 64 oranıyla 30-39 yaş grubu; % 24 oranıyla 40-49 yaş grubu; % 8 oranı ile 20-29 yaş grubu, en az oran olarak % 4 oranıyla 50-59 yaş grubu arasında yer alan öğretmenler izlemektedir. Bu da öğretmenlerin olgun bir dönemde olup tecrübelerinin verimli bir çağda olduklarını göstermektedir.

Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Hizmet Sürelerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde görsel sanatlar öğretmenlerinin hizmet sürelerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo-3. Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Hizmet Sürelerine Göre Dağılımı

Hizmet Süresi	N	%
0-5 yıl	1	4,00
6-10 yıl	4	16,00
11-15 yıl	11	44,00
16-20 yıl	6	24,00
21 ve üzeri	3	12,00
Toplam	25	100,00

Denizli ilinde ilköğretim ikinci kademe kurumlarında görevli görsel sanatlar öğretmenlerinin yaklaşık yarısı %44 oranıyla 11-15 yıl hizmet süresinde olan sanat öğretmenlerinden oluşmaktadır. Hizmet süresi ile ilgili en düşük oran (% 4) 0-5 yıl hizmet süresine sahiptir. Bu bulgudan da anlaşıldığı gibi görsel sanatlar alanına giren çoğu öğretmenlerin mesleki tecrübelerinin yüksek olduğu bir dönemi göstermektedir.

B. Baskı Resim Çalışmaları Kazanımlarına İlişkin Bulgular

Araştırmada konuyla ilgili verileri ortaya koyabilmek amacıyla, görsel sanatlar eğitimcilerine, özgün baskı resim çalışmalarına ait açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan bir anket formu düzenlenmiştir. Bu anket ile sanat eğitimcilerinin baskı resim çalışmalarına ilişkin görüş ve önerileri belirlenmeye çalışılmıştır.

Sanat eğitimcilerine uygulanan bu anket formunun soruları ve alınan veriler frekans ve yüzdelik (%) olarak verilmiştir. Bu ankete ilişkin veriler ve bu veriler ışığında ulaşılan sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Yıl İçerisinde Özgün Baskıresim Çalışmalarını Uygulamaları İle İlgili Bulgular

Görsel Sanatlar öğretmenlerine yıl içerisinde özgün baskıresim çalışmalarını uygulayıp, uygulamadıkları konusunda bir soru yöneltilmiştir. Bu soruya bütün sanat eğitimcileri uygulattıklarını belirtmişlerdir. Bu veriye ilaveten araştırmada yer alan sanat eğitimcilerine yıl içerisinde özgün baskıresim çalışmalarından hangilerini uygulattıkları konusunda soru sorulmuştur. Bu soruya ilişkin veriler Tablo 4'de belirtilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Yıl İçerisinde Yer Verdikleri Özgün Baskıresim Teknikleri

Özgün Baskıresim Çalışmaları	N	%
Yaş sebzelerle yapılan baskılar	20	80,00
İp baskısı	6	24,00
Cam baskı	3	12,00
Şablon baskı	13	52,00
Monotip baskı	-	-
Linol baskı	3	12,00
Ağaç baskı	2	8,00

Tablo 4'den anlaşılacağı gibi görüş alınan öğretmenlerin % 80'i yaş sebzele yapılan (patates) baskı tekniğini uyguladıklarını ifade etmişlerdir. Bunu % 52 oranıyla şablon baskı tekniği uygulamaları takip etmektedir. % 24 oranı ile ip baskı tekniği üçüncü sırada yer almaktadır. Kullanımı yaygın ve pratik olan bu baskı türlerinin okul öncesi ve ilköğretim birinci kademe programına daha uygun olduğunu belirtmemiz gerekir.

Halbuki ilköğretim ikinci kademedeki öğrencilerin gelişim düzeylerine göre daha çok monotip, linol, şablon ve ağaç baskı çalışmalarına ağırlık vermeleri gerektiği araştırmanın giriş bölümünde belirtilmiştir. Tablo 4'ü yeniden incelediğimizde % 12 linol ve cam baskı, % 8 oranıyla ağaç baskının uygulandığı görülmüştür. Araştırma da dikkat

çeken en önemli bulgu da görüşme yapılan öğretmenlerinin hiçbirinin monotip baskıyı uygulamadıkları yönündedir. Bulgulardan da anlaşılacağı gibi bu dönemdeki çocuklara verilmesi gereken özgün baskı tekniklerinin neredeyse hiç uygulanmadığı yönündedir.

C. Karşılaşılan Zorluklar

Görsel Sanatlar Dersliklerinin Mevcut Durumuna İlişkin Bulgular

Bu bölümde görsel sanatlar dersliklerinin mevcut durumuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 5'de görsel sanatlar dersliklerinin mevcut durumuna ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 5. Görsel Sanatlar Dersliklerinin Mevcut Durumu

Görsel Sanatlar Dersliği	N	%
Var	3	21,50
Yok	11	78,50
Toplam	14	100,00

Tablo 5'i incelediğimizde; Denizli ilindeki merkeze bağlı 14 devlet okulun sadece 3'ün de Görsel sanatlar dersliği mevcuttur. Çoğunluğu % 78,50 oranıyla, öğrencilerin kendi dersliklerinde bu dersi işledikleri yönünde olmuştur. Tablo 5'ten de anlaşıldığı gibi çoğu okullarda görsel sanatlar dersliğine ait ayrı bir sınıfın bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Bu sorunla yalnızca Denizli ilinde değil Türkiye'nin hemen hemen bütün illerinde hala aynı sorunla karşılaşıldığı bilimsel literatürlerle ortaya konulmuştur (Ertok, 2002). Okullarda ayrı bir sanat dersliğinin mevcut olmasının yalnızca müfredat programları ve konuya dair bilimsel araştırmalarla temin edilemeyeceği literatürün yanı sıra bu araştırmadan elde edilen bulguda görülmekte olup, bu hususun aileler ve okul idarecileri başta olmak üzere toplumun tüm bireyleri ile medya vasıtasıyla paylaşılması elzemdir.

Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Özgün Baskiresim Çalışmalarında Karşılaştıkları Zorluklarla İlgili Bulgular

Bu bölümde görsel sanatlar öğretmenlerine özgün baskiresim çalışmalarında karşılaştıkları sorunları dile getirmeleri istenmiştir. Tablo 6'da bu verilere ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 6'da görüldüğü üzere, uygulamaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin tamamı (% 100) öğrencilere malzeme temin etme konusunda sıkıntı yaşamakta ve ders saatlerini yeterli bulmamaktadır. Çünkü ilköğretim ikinci kademe görsel sanatlar dersine ayrılan süre haftada yalnızca 40 dakika ile sınırlıdır. Ayrıca, bu ders saatinin de okul yöneticileri ve ailelerin baskısı yüzünden kullanılmadığı yönünde % 88 oranında bir görüş ortaya çıkmıştır. Öğretmenlere verilen

Tablo 6. Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Özgün Baskiresim Çalışmalarında Karşılaştıkları Zorluklar

Çalışmada Karşılaşılan Sorunlar	N	%
<i>Okullarda ayrı bir dersliğin olmaması</i>	22	88,00
<i>Malzeme eksikliği</i>	25	100,00
<i>Ders saatinin kısıtlı olması</i>	25	100,00
<i>Okul müdürleri ve ailelerin derse karşı olumsuz yaklaşımları</i>	22	88,00

açık uçlu anket göstermektedir ki bu baskının gerekçesi ikinci dönemde yapılan yılsonu SBS sınavlarına hazırlık çalışmasına verilen ağırlıktır. Ayrıca, öğretmenlerin % 88 i ayrı bir görsel sanatlar dersliğinin olmamasını da karşılaşılan zorluklar arasında göstermiştir. Bu bulgu Tablo 5 te görülen sonuçlarında desteklemektedir.

Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Özgün Baskiresim Çalışmalarında Karşılaştıkları Zorluklara Karşı Çözüm Önerileri ile İlgili Bulgular

Uygulamaya katılan sanat öğretmenlerine özgün baskiresim çalışmalarında karşılaştıkları zorluklara karşı çözüm önerileri ile ilgili görüşleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Özgün Baskiresim Çalışmalarında Karşılaşılan Zorluklara Karşı Çözüm Önerileri

Çözüm Önerileri	N	%
<i>Okulların hepsinde ayrı bir alanla ilgili dersliğin olması</i>	25	100,00
<i>Derslikte konulara uygun malzemelerin bulunması</i>	25	100,00
<i>Ders saatinin haftada en az art arda 2 saate çıkarılması</i>	25	100,00

Tablo 7’den de anlaşılacağı gibi ankete katılan görsel sanat eğitimcilerinin tamamının görüşü bütün devlet okullarında ayrı bir görsel sanatlar dersliğinin olmasının yanı sıra buraya gerekli malzemelerin temin edilmesidir. Ayrıca, ders saatinin mutlaka haftada art arda en az 2 saate çıkarılması gerektiğini de belirtmişlerdir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma, Denizli ilinde M.E.B.’na bağlı 14 ilköğretim okulunda ikinci kademe görev yapan 25 görsel sanatlar eğitimcisinin katıldığı özgün baskı resim çalışmalarına ait görüşlerinden oluşmuştur. Araştırma bulguları, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çoğunun hala I. kademe yaptıkları baskı

çalışmalarını yinededikleri yönündedir. Halbuki, öğrencilerin devamlı aynı tür konu ve teknikler üzerine çalışmaktan sıkılacakları, değişik konular ve tekniklere ait uygulamalarda ise, daha istekle çalışacakları öngörülmektedir. İlköğretim ikinci kademe döneminde olan çocuklarda fiziksel, ruhsal ve psiko motor gelişimlerine bağlı olarak, ilk başta monotip, şablon ve linol baskının kullanılması, uygulama için kullanılan malzemelerin her yerde bulunabilmesi ve de malzemelerin uygulama rahatlığından dolayı doğru bir yaklaşımdır. Fiziksel gelişimlerine bağlı olarak, şablon ve ağaç baskı yönteminin ise, 7. ve 8. sınıflarda yer alması daha uygundur. Yalnız görsel sanat öğretmenleri bu tür çalışmalarda şablon, linolyum ve ağaç blok çentmede güvenliğinin önemine mutlaka vurgu yapmalıdırlar. Eğer güvenlik blokları, güvenlik gözlükleri, keskin kesim araçları gibi özel aletler mevcut ise, bu araçların nasıl kullanılacağına öğrencilere dikkatli bir şekilde tanıtılması uygun olacaktır. Ciddi zihinsel yavaşlığı olan ya da dikkat eksikliği olan öğrencilere de mono tipi baskılar yapılması önerilir.

Ancak, araştırma verilerinde öğrencilerin anlama ve beceri düzeylerine uygun olarak önerilen çalışmaların yeterli bir biçimde uygulanmadığı ortaya çıkmıştır. Oysa uygulamaya katılan öğretmenlerin çoğu hem yaşları hemde mesleki tecrübeleri yönünden verimli bir dönemdedirler. Öğretmenler bu çalışmaların uygulanamamasına gerekçe olarak; okullarda ayrı bir görsel sanatlar dersliğinin bulunmamasını, olanların da araç ve gereç konusunda yetersiz kalmasını ileri sürmüşlerdir. Görsel sanatlar dersliği ortamının gerek sanat eğitimcisi, gerekse öğrencileri olumlu yönde etkilediği mutlak bir gerçektir. İyi donatılmış bir derslik ortamında sanat eğitimcilerinin eğitim ve öğretim açısından verimli olacağı, öğrencilerin de derse ilgi ve katılımlarının daha aktif hale geleceği beklenmektedir. Özellikle yüksek teknik içeren özgün baskı resim çalışmalarından istenilen verimin alınabilmesi için, bu tür çalışmaların okullarda ayrı bir görsel sanatlar dersliği ortamında gerçekleştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bunun için, okul yönetimi ve sanat eğitimcileri iyi bir koordinasyon ile okullarda ayrı bir derslik kurulması için çalışmalıdır. Bu derslik için gerekli olan malzemelere yönelik maddi sorunları da çözümlenebilmelidirler.

Bunu sağlayabilmenin ön koşulu ise, sanat eğitiminin önemi konusunda toplumun kitle iletişim araçları vasıtasıyla görsel ve işitsel yollarla sürekli bilinçlendirilmesidir.

Araştırmadan anlaşılacağı üzere, görsel sanatlar dersi için ayrılan süre yetersiz olup, üstelik bu sürede okul idarecileri ve aile baskılarından dolayı başka derslerde kullanılmaktadır. Görsel sanat öğretmenlerin hepsi bu ders süresinin bir ders saati daha artırılması gerektiğini ısrarla savunmaktadır. Öğretmenlerin çoğu da ders sürenin sınırlı olmasının yıl içerisinde dağıtılan konular üzerinde etkili olduğunu, bu nedenle de verilen konuların gerektiği gibi işlenemediğini belirtmiştir. Öğrencilerin derse adapte olması, ortama ısınması, derslikte kullanılacak olan araç ve gereçleri tanıyarak teorik ve uygulamalı çalışmalar yapabilmesi açısından ön görülen süre önemlidir. Bunun için de görsel sanatlar dersine verilen sürenin daha fazla olması gerekmektedir. Ancak, neredeyse mümkün olmayacak bu ilave talebin arkasına sığınarak gerektiği gibi eğitim verilememesi, öğretmenlerinde bunu mazeret olarak ileri sürmesi genel bir kanı olarak görülmüştür. Bunu önleyebilmenin bir yolu da mevcut zamanı etkin kullanma tekniklerinin öğrenilmesi olacaktır (B. Orhun, 2009). Bunun için M.E.B. tarafından tüm öğretmenlere mesleki performanslarına yönelik bir anket çalışması yapılması yerinde olacaktır. Bu anket hem öğrencilerin hem de ailelerin katılımı ile gerçekleştirilmelidir. Anket verilerine göre ise, öğretmenler mesleki performanslarını değerlendirip, yeterli görmedikleri konularda kendilerini geliştirebilmelidirler. Ayrıca, üniversitelerin ilgili bölümleri işbirliği halinde olunarak, hizmet içi öğretmen eğitimiyle de bilgilerin tazelenmesi yoluyla sorunların daha kolay çözülebileceği öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akalan, G. (2000). *Gravür*, Kaleseramik Sanat Yayınları, Çanakkale.
- Artut, K. (2001). *Sanat Eğitimi: Kuramları Ve Yöntemleri*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Aslier, M. (1989). "Grafik Sanatlar", *Sandoz Bülteni*, S: 33, İstanbul.
- Atar A. (1993). *Sanat Ve İş Teknolojisi*, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- Aykaç V. (1999). "Düşünsel Ve Toplumsal Sürecinde Türk Özgün Baskı Resim Sanatında Soyut Eğilimler", Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- B., Orhun F. (2005). "İlköğretim Okulları 6. Sınıf Resim-İş Dersi Öğretim Programındaki Özgün Baskı Resim Konularının Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi İle Uygulanmasının Öğrencilerin Başarılarına, Tutumlarına Ve Öğrenmenin Kalıcılığına Etkisi", Yayınlanmamış Doktora Tezi Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- (2009). "Training & Teaching Style İn Accessing A Desired Classroom Discipline At Visual Art Courses", *Procedia Social And Behavioral Sciences*, Vol: 1, Elsevier Ltd.
- Brommer G.F.&Horn G.F. (1985). *Art İn Your Visual Environment*, Davis Publications, Worcester, Massachusetts, Usa.
- Buyurgan S.& Buyurgan U. (2007). *Sanat Eğitimi Ve Öğretimi*, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Chapman L. (1994). *A World Of Images*, Davis Publications, Worcester, Massachusetts, Usa.
- Ertok A. (2002). "Mekan Ve Çevre Açısından Sanat Eğitimi Ortamları, G.Ü. Eğitimde 75. Yılı Sanat Eğitimi Sempozyumu, Ankara.
- Garchik M. (1988). *Art Fundamentals*, New York, Usa.
- Hurwitz A.& Day M. (1995). *Children And Their Art: Methods Fort He Elementary School*, Harcourt Brace College Publishers, Fort Worth, Texas, Usa.
- Kınıklı O. (1993). *Sanat Ve İş Teknolojisi*, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- M.E.B (2007). *Görsel Sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*, MEB. Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- Özer, A. (1995). *Grafik Üretim Teknikleri*, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- Peterdi G. (1983). *Printmaking*, New York, Usa.
- Tepecik A. (2002). *Grafik Sanatlar: Tarih, Tasarım, Teknoloji*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Turani A, (1992). *Sanat Terimleri Sözlüğü*, Toplum Yayınevi, İstanbul.
- Yılmaz M. (2005). *Görsel Sanat Eğitiminde Uygulamalar*, Gündüz Eğitim Ve Yayıncılık, Ankara.

Summary

Introduction

Printmaking is the process of making artworks by printing on materials such as paper. The term which was introduced by Mustafa Aslier in 1972 became popular within a short time. Thanks to the use of printmaking techniques, the artists have found the opportunity to address large masses of people. Additionally, since printmaking enables the reproduction of a painting, it is an affordable method which makes it easier for people from all classes to produce authentic works of art.

The printmaking technique which offers various different opportunities is generally divided into the following five basic types:

- 1- Monotype printing
- 2- Relief printing
- 3- Intaglio printing
- 4- Serigraph

The research suggests that two types of printmaking that should be made use of are monotype printing and relief painting due to the physical development of students in 6th,7th and 8th years of primary education and security issues. The most important characteristics of these types are the abundance of techniques and materials that can be used, the creativity aspect and the skills and experiences students can acquire through these techniques.

Methodology

The aim of the research is to reveal the problems which are encountered in applications and how visual arts teachers treat printmaking techniques in the application process of curriculum.

The research has been carried out with 25 visual art teachers from 14 primary schools in Denizli having a medium socio-economic level in 2009-2010 academic year. Survey method has been used in the research. The questionnaire which is composed of open and closed ended questions includes three sections: a. demographic information (gender, age, service period), b. acquisitions related to

printmaking (open ended questions about whether the teachers applied printmaking during the academic year are included in this section), and c. problems encountered. The data acquired have been evaluated by means of percentage and frequency analyses.

Findings

Findings indicate that the majority of art teachers who were interviewed about demographic information consists of female teachers, that is 72 % of art teachers are women. The majority of art teachers are at the age of 30-39 with a percentage of 64%; the percentage of teachers who are at the age of 50-59 is 4%. Approximately half of the teachers (44%) consist of teachers having 11-15 years of service period. The least proportion in terms of service period is 0-5 years (4%). As seen in these findings, most of art teachers have a high rate of professional experience.

In order to find out whether the teachers applied printmaking studies within the academic year, a question was asked which was answered positively by the teachers. In addition to this data, the teachers were asked about which printmaking techniques they applied. Among the teachers interviewed, 80% stated that they applied printing techniques applied with fresh vegetables (potato print). This percentage is followed by screen painting technique with the percentage of 52%. Rope print technique follows with a percentage of 24%. What should be stated is that the above mentioned techniques are thought as more appropriate and common due to their practicality at preschool education and primary school.

However, the fact that students at 6th,7th and 8th grade of primary schools should be taught monotype, linocut and woodcut printmaking techniques due to the fact that these techniques are more appropriate to students at this age group considering their level of development has been stated in the introduction section of the research accompanied by relevant data. Having analyzed the results of the research, it has been observed that linocut and glass print techniques were applied with a percentage of 12%; woodcut print techniques were applied with a percentage of 8%. The most

important finding that draws attention in the research is that none of the teachers who were interviewed applied monotype printmaking techniques. As seen in the findings, the necessary printmaking techniques that can be taught to students at this age group were rarely applied.

Another question asked to art teachers was if they encountered any problems during printmaking lessons. All teachers stated that they encountered problems of finding materials and not having enough time to focus on these studies. The reason for this problem may be the lesson hours which is only 40 minutes a week; especially in the second term since students try to prepare for the end of year placement test, this art lesson hour cannot be used efficiently because of the pressure coming from the school administration and parents who want students to concentrate more on their preparation for the test rather than on art lessons. Data acquired as a result of the study also indicates that it is necessary for all schools to have a distinct art classroom.

Discussion

The study has been performed through 25 visual art teachers' opinions, who are employed in 14 primary schools of the Education Ministry, about printmaking studies. As seen in the research findings, printmaking studies have not been given the necessary importance and they have not been practiced in accordance with the level of understanding and skills of students. Therefore, the 6th, 7th, and 8th grade students still repeat the same printmaking techniques they were taught before. However, it is a well-known fact that students feel bored when they are presented the same subjects and techniques; whereas they will find it interesting to deal with different topics and techniques. In that way the school administration and art educators should be able to solve financial problems by way of a good coordination. As stated in the study, taking the physical, psychological and psychomotor development of children in the 6th, 7th and 8th grade into consideration, linocut printmaking should be taught due to its availability and the comfort of the materials used rather than monotype as well as relief printmaking techniques. Because of their

physical development, screen painting and woodcut printing should be taught to the above mentioned students. One important thing that needs attention is that teachers should emphasize the importance of safety while doing screen, linocut and woodcut printing. If equipment such as safety blocks, safety glasses, and sharp cutting tools are available, then students should be taught how to use these tools properly. On the other hand students suffering from serious mental tardiness and attention deficit can be only taught monotype printmaking.

However, according to the study data, it has been understood that studies, which are compatible with students' comprehension and skill levels, are not satisfactorily performed during the class. However, it is also certain that the teachers in our study are largely at their best in terms of both age and experiment. As for reasons why they do not care about such activities during the class, they largely claim that there aren't classrooms especially reserved for visual arts or, even if there are. However, it is an unavoidable fact that, visual arts classrooms have invariably a positive effect on both the art instructor and student. For this reason, it is expected that, in a well-equipped classroom, the visual art instructor get more efficient in education and training while students will attend the course more enthusiastically and actively. In that way, in order to get the targeted productivity in authentic printmaking techniques which require high techniques, such activities must be performed in classrooms especially designed for visual arts. For this reason, school administration and art teachers are supposed to take collaborative action for the establishment of such classrooms within their bodies. Meanwhile, the establishment of these classrooms is of grand in important for the school at ministration and as well as art education. Undoubtedly, the major factor in this process could be achieved through a better-informed society since through mass-communication means as well as audio and visual ways about the vitality of art education.

As seen in the results of questionnaire, art teachers state that the insufficiency of the lesson hour also influences the topics distributed within the academic year,

resulting in the inefficiency of the lessons. The lesson hour is important in terms of the students' adaptation to the lesson, warm-up, the introduction of the materials to be used in the lesson and the possibility of making theoretical and practical lessons. In this respect, time plays a significant role in education. Therefore, the time allocated for art classes should be necessarily increased. However, it should not be forgotten that this insufficiency of time should not be an excuse for art teachers to give unqualified education. The only way to prevent unqualified education is that time management techniques should be taught to teachers and teachers should be evaluated in accordance with their professional performances as a result, it has been predicted that universities and

teachers should cooperate to carry out on the job training in order to solve the problems encountered (B. Orhun, 2009). In this respect, it will be quite useful that all teachers should be exposed to a large spectrum of polls by the National Education Ministry concerning their vocational performance. Moreover, such a poll must be performed through students' parents along with the students themselves. On the other hand, teachers should get the opportunity for a self- evaluation about themselves and developed their professional performances according to the data obtained from such polls. In addition, extensive collaboration with university departments as well as revision of vocational training could be proper alternatives in reaching virtual solution for vocational matters.